

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 18/2024-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného Advokátskou kanceláriou JUDr. Tomáš Zboja, advokát s.r.o., Kuzmányho 4, Martin, proti uzneseniu Okresného súdu Martin sp. zn. 3Tp/68/2023 z 28. septembra 2023 a uzneseniu Krajského súdu v Žiline sp. zn. 3Tpo/69/2023-18 z 2. novembra 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Návrhu na odklad vykonateľnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 18. decembra 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, svojho práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením okresného súdu sp. zn. 3Tp/68/2023 z 28. septembra 2023 a uznesením krajského súdu č. k. 3Tpo/69/2023-18 z 2. novembra 2023. Navrhuje zrušiť napadnuté uznesenie okresného súdu a uznesenie krajského súdu, ako aj všetky na ne nadväzujúce rozhodnutia a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie. Zároveň navrhuje priznať mu finančné zadostučinenie v sume 791,83 eur, ako aj náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Poverený príslušník obvodného oddelenia Policajného zboru [REDAKOVANÉ] uznesením ČVS: ORP-159/VR-MT-2020 z 5. mája 2020 podľa § 199 ods. 1 Trestného poriadku začal trestné stíhanie a zároveň podľa § 206 ods. 1 Trestného poriadku vzniesol sťažovateľovi obvinenie pre prečin nebezpečného vyhrážania podľa § 360 ods. 1 Trestného zákona.

3. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sudca pre prípravné konanie uznesením sp. zn. 3Tp/68/2023 z 28. septembra 2023 podľa § 148 ods. 3 Trestného poriadku nariadil, aby bol vyšetrený duševný stav sťažovateľa pozorovaním v zdravotníckom ústave.

4. O sťažnosti sťažovateľa podanej proti uzneseniu okresného súdu krajský súd rozhodol uznesením č. k. 3Tpo/69/2023-18 z 2. novembra 2023 tak, že ju podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku ako nedôvodnú zamietol.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. Proti napadnutým rozhodnutiam všeobecných súdov sťažovateľ podal túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje najmä nepreskúmateľnosťou, resp. nedostatočným odôvodnením uznesenia krajského súdu. V konkrétnostiach uvádza:

a) posledný znalecký úkon, na ktorý bol predvolaný, sa konal 16. decembra 2021, na ktorom využil zákonné právo odprieť vypovedať. Od 12. mája 2022 (po zrušení prvotného rozhodnutia okresného súdu o nariadení vyšetrenia jeho duševného stavu pozorovaním v zdravotníckom ústave, pozn.) nebol predvolaný na žiadny ďalší znalecký úkon, na základe čoho nie je možné tvrdiť, že sa odmieta podrobiť ambulantnému vyšetreniu duševného stavu. Predmetná skutočnosť nebola preukázaná a krajský súd sa s jeho sťažnostnými námietkami riadne nevysporiadal. Sťažovateľ argumentuje, že svoju neprítomnosť na iných úkonoch, na ktoré bol predvolaný príslušníkom Policajného zboru, riadne ospravedlnil;

b) nebol dopytovaný na dôvody odmietnutia spolupráce v dotknutej veci a nebol poučený o tom, že v prípade odmietnutia spolupráce môže byť nariadené vyšetrenie duševného stavu v zdravotníckom ústave (v zmysle záverov uznesenia krajského súdu sp. zn. 2Tpo/15/2022 z 12. mája 2022);

c) z rozhodnutia všeobecného súdu nevyplýva skutočnosť, že by sa psychiater vyjadril, že bez jeho pozorovania v zdravotníckom zariadení nemožno urobiť spoľahlivé diagnostické závery o jeho duševnom stave;

d) z časti odôvodnenia rozhodnutia krajského súdu sp. zn. 2Tpo/15/2022 z 12. mája 2022 (ďalej aj „zrušujúce uznesenie krajského súdu z 12. mája 2022“) vyplýva, že bolo povinnosťou orgánov činných v trestnom konaní vysporiadať sa s postupom znalkyne a eventuálnou námietkou zaujatosti k osobe ustanoveného znalca. Sťažovateľ argumentuje, že nedisponuje žiadnym rozhodnutím, ktoré by sa týkalo jeho námietky zaujatosti k osobe znalca, čím sa krajský súd nezaoberal.

6. Sťažovateľ navrhuje odložiť vykonateľnosť uznesenia okresného súdu a krajského súdu z dôvodu, že taký odklad nie je v rozpore s dôležitým verejným záujmom a výkon napadnutého rozhodnutia by pre neho znamenal nenapraviteľné dôsledky v podobe závažného zásahu do osobnej slobody, pričom satisfakcia prípadnej ujmy v podobe finančného zadostučinenia by už nebola postačujúca.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

7. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) a porušenie práva na osobnú slobodu a slobodu a bezpečnosť (čl. 17

ods. 1 a 2 ústavy a čl. 5 ods. 1 dohovoru) uznesením okresného súdu o nariadení vyšetrenia jeho duševného stavu pozorovaním v zdravotníckom ústave a uznesením krajského súdu o zamietnutí jeho sťažnosti podanej proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa.

III.1. K namietanému porušeniu práv uznesením okresného súdu:

8. V zmysle princípu subsidiarity zakotveného v čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd poskytuje v konaní podľa uvedeného článku ochranu základným právam alebo slobodám fyzických osôb a právnických osôb za podmienky, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je teda rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom ochranu základným právam a slobodám poskytuje v zmysle ústavy primárne všeobecné súdnictvo a ústavný súd až subsidiárne. Sťažovateľ mal možnosť podať proti uzneseniu okresného súdu sťažnosť krajskému súdu. Takúto sťažnosť aj podal a bolo o nej rozhodnuté uznesením krajského súdu. Ústavný súd preto pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie.

III.2. K namietanému porušeniu práv uznesením krajského súdu:

9. Sťažovateľ v rozhodnom namieta nepreskúmateľnosť uznesenia krajského súdu, resp. jeho nedostatočné odôvodnenie z dôvodu, že sa nevysporiadal s jeho námietkami týkajúcimi sa (v podstate) nesplnenia podmienok na nariadenie vyšetrenia duševného stavu pozorovaním v zdravotníckom ústave.

10. Pozorovanie v zdravotníckom ústave na účely vyšetrenia duševného stavu predstavuje závažný zásah do života obvineného. Také pozorovanie môže nariadiť súd a v prípravnom konaní na návrh prokurátora sudca pre prípravné konanie, ak na vyšetrenie duševného stavu nepostačí ambulantné vyšetrenie. Ide najmä o prípady, keď sa zistilo, že duševný stav obvineného nemožno vyšetriť iným spôsobom, resp. možnosti vyšetrenia duševného stavu obvineného ambulantnou formou neprichádzajú do úvahy s ohľadom na individuálny prípad. Nutnosť nariadenia ústavného pozorovania duševného stavu obvineného by teda mala vychádzať z určitej sukcesie krokov. Platí, že k uvedenému by malo byť pristúpené až v spojitosti s vyjadrením znalca psychiatra, že náležité vyšetrenie duševného stavu neprichádza v spojitosti s ambulantným vyšetrením osoby do úvahy. Ak obvinený odmieta v súvislosti s vyšetrením duševného stavu (ambulantnou formou) so znalcom psychiaterom spolupracovať, takýto znalec by mal o uvedenom notifikovať orgán činný v trestnom konaní.

11. Nariadenie pozorovania v zdravotníckom zariadení treba považovať za výnimočné opatrenie, keďže ním dochádza k obmedzeniu jedného z najvýznamnejších základných práv človeka. K jeho nariadeniu je preto potrebné pristupovať iba za prísneho dodržania všetkých jeho podmienok, napokon v súlade s jednou zo zásad trestného konania, a to zásadou primeranosti (zdržanlivosti) (§ 2 ods. 2 Trestného poriadku) spočívajúcou v takom postupe orgánov činných v trestnom konaní, ktorý zasahuje do základných práv a slobôd, len pokiaľ je to nevyhnutné na dosiahnutie účelu trestného konania, pričom treba rešpektovať dôstojnosť osôb a ich súkromie (m. m. nález Ústavného súdu Českej republiky IV. ÚS 289/2000 z 27. novembra 2000).

12. Uznesenie krajského súdu nedáva dôvod na úvahu o jeho nepreskúmateľnosti. Krajský súd konštatoval správnosť a zákonnosť rozhodnutia sudcu pre prípravné konanie pri nariadení vyšetrenia duševného stavu sťažovateľa pozorovaním v zdravotníckom ústave, s ktorého dôvodmi sa v celom rozsahu stotožnil, a preto na ne aj odkázal. Keďže rozhodnutie sťažnostného súdu v spojení s uznesením okresného súdu tvoria z hľadiska predmetu konania jeden celok, je zrejmé, že takýto spôsob odôvodnenia je prípustný. Krajský súd neopomenul, že v okolnostiach sťažovateľovej veci ide o v poradí druhé sťažnostné rozhodnutie [okresný súd nariadil ústavné vyšetrenie duševného stavu sťažovateľa podľa § 148 ods. 3 Trestného poriadku už 22. apríla 2022, ktoré nenadobudlo právoplatnosť, keďže bolo zrušené uznesením krajského súdu z 12. mája 2022], a vyhodnotil, že orgány činné v trestnom konaní, prokurátor, ako aj sudca pre prípravné konanie postupovali v intenciách prvotného (zrušujúceho) rozhodnutia sťažnostného súdu. Konštatoval dôvodnosť podozrenia, že sťažovateľ spáchal skutky, ktoré sa mu kladú za vinu, a potrebu skúmať jeho duševný stav pre ustálenie otázky jeho trestnej zodpovednosti (vplyv na ďalší priebeh trestného konania).

13. Krajský súd sa venoval aj otázke splnenia jednotlivých zákonných podmienok na nariadenie vyšetrenia duševného stavu pozorovaním v zdravotníckom ústave (s. 6 uznesenia krajského súdu), ktorých nedodržanie sťažovateľ namietal (nepredvolanie na znalecký úkon, neexistenciu vyjadrenia znalca o potrebe ústavného skúmania duševného stavu, absenciu poučenia o takom postupe a absenciu dopytov o jeho dôvodoch odmietnutia spolupráce). V rozhodnom akcentoval sťažovateľovo vyhýbanie sa úkonom trestného konania smerujúcim k vyšetreniu duševného stavu ambulantnou formou, odmietanie výsluchu, existenciu dôvodného podozrenia zo spáchania skutkov, ktoré sú mu kladené za vinu, a podporne aj odborné stanovisko [redacted], klinickej psychologičky, z 5. februára 2020, vyjadrenie ošetrujúcej lekárky [redacted] na č. l. 244 vyšetrovacieho spisu a prepúšťiaciu správu [redacted] (diagnostikovaná bipolárna afektívna porucha).

13.1. Pokiaľ sťažovateľ namietal neexistenciu vyjadrenia znalca o potrebe ústavného skúmania jeho duševného stavu, ústavný súd poukazuje na uznesenie okresného súdu. Z vymedzenia skutkového stavu sudcu pre prípravné konanie je zrejmé, že v sťažovateľovej trestnej veci bola pribratá do konania [redacted], znalkyňa z odboru zdravotníctvo a farmácie, odvetvia psychiatrie z dôvodu potreby uskutočnenia znaleckého dokazovania (vyšetrenie duševného stavu sťažovateľa). Tá 29. októbra 2021 notifikovala orgány činné v trestnom konaní o potrebe súčinnosti, keďže sťažovateľ sa nedostavil na písomné predvolanie, ako ani nereagoval na telefonické kontaktovanie. Sťažovateľ reagoval na predvolanie príslušníkom Policajného zboru (oboznámený aj jeho advokát) ustanovením sa na znalecký úkon 16. decembra 2021 s tým, že vyšetrenie (po porade s advokátom) odmietol. Krajský súd v súvislosti s uvedenou znalkyňou poukázal na závery jej odborného vyjadrenia č. 95/2023 z 10. apríla 2023, z ktorých vyplynula možnosť vyšetrenia duševného stavu ambulantnou formou alebo ústavným pozorovaním; predmetné sa „nepodarilo zrealizovať“ ambulantnou formou, pričom bez vyšetrenia sťažovateľa nie je možné „učiniť spoľahlivé diagnostické závery o jeho duševnom stave“ (s. 5 uznesenia krajského súdu a s. 4 uznesenia okresného súdu). Z odôvodnení všeobecných súdov tak vyplýva jednak vyhýbanie sa kontaktu s ustanovenou znalkyňou, ako aj následné odmietnutie spolupráce s ňou a nemožnosť vykonať vyšetrenie duševného stavu ambulantnou formou (podklady nepostačovali pre znalecké

dokazovanie – s. 4 uznesenia okresného súdu, pozn.). Zvolenie ďalšieho postupu vo veci teda bolo úlohou všeobecných súdov (§ 148 ods. 3 Trestného poriadku).

13.2. Pokiaľ sťažovateľ ďalej namieta, že po vydaní zrušujúceho uznesenia krajského súdu z 12. mája 2022 nebol predvolaný na žiadny ďalší znalecký úkon a sudy nerešpektovali pokyny, ktoré im boli v tomto rozhodnutí dané (možnosť objasniť dôvody nespôlupráce a poučenie o možnosti ústavného vyšetrenia duševného stavu), ústavný súd v okolnostiach prerokúvanej veci zdôrazňuje tri skutočnosti. Po 12. máji 2022 bol sťažovateľ predvolávaný na úkony trestného konania zo strany príslušníka Policajného zboru, ku ktorým došlo niekoľkokrát, pričom faktom je, že na výsluch sa nedostavil (sťažovateľ predmetný fakt nerozporuje; rozporuje „len“ to, či sa na ne nedostavil bez, resp. s riadnym ospravedlnením). Ústavný súd ako druhú skutočnosť akcentuje nasledujúce vyjadrenie sťažovateľa prezentované v ústavnej sťažnosti: „... sťažovateľ sa v danej veci zúčastnil výsluchu, na ktorom využil svoje právo a odmietol vypovedať, pričom o svoj ďalší výsluch nežiadal, nakoľko stále vo veci nechcel vypovedať, no aj napriek tomu bol stále predvolávaný na výsluch.“, z ktorého je explicitne zrejмый jeho postoj k samotným úkonom trestného konania. V neposlednom rade je potrebné uviesť, že krajský súd sa vysporiadal aj so sťažovateľovým tvrdením, že z predvolaní príslušníka Policajného zboru na výsluch nemohol vedieť, že výsluch sa týka jeho poučenia o možnosti, že v prípade odmietania ambulantného vyšetrenia je prípustné nariadenie pozorovania jeho duševného stavu v zdravotníckom ústave. Podľa záverov krajského súdu mal o takej možnosti vedomosť minimálne od „vyšetrenia pred znalkyňou“, ako aj z obsahu zrušujúceho rozhodnutia krajského súdu z 12. mája 2022, pričom na výsluchy bol viackrát predvolávaný, a zároveň je zastúpený advokátom ako osobou znalou práva. Predmetné závery zodpovedajú súdmi popísaným skutkovým okolnostiam veci, ktoré nerozporoval ani sťažovateľ.

14. Sťažovateľ s poukazom na závery zrušujúceho uznesenia krajského súdu z 12. mája 2023 tiež argumentuje, že nedisponuje žiadnym rozhodnutím, ktoré by sa týkalo jeho námietky zaujatosti k osobe ustanoveného znalca [bod 5 písm. d) tohto uznesenia]. Zo záverov uznesenia krajského súdu z 12. mája 2023 v tejto súvislosti vyplýva: „*Pokiaľ obvinený z dôvodu písomne zadokumentovaného nátlaku na jeho osobu, ako to uvádza vo svojej písomnej sťažnosti, namieta zaujatosť znalkyne, bude povinnosťou príslušných orgánov činných v trestnom konaní, aby sa vysporiadali s postupom znalkyne a eventuálnou námietkou zaujatosti k osobe ustanoveného znalca v rámci svojich procesných oprávnení.*“ Sťažovateľ síce poukázal na citované vyjadrenie krajského súdu, avšak prípadnú nečinnosť orgánov činných v trestnom konaní v tejto súvislosti nenamietal. V ústavnej sťažnosti svoju argumentáciu ďalej bližšie nerozvíjal. Konštatoval len nevysporiadanie sa s dotknutou skutočnosťou zo strany krajského súdu, k čomu je potrebné poukázať na s. 5 uznesenia krajského súdu. Sťažnostný súd tu konštatoval nedôvodnosť sťažovateľových tvrdení o nátlaku na jeho osobu zo strany znalkyne. Tá mala byť k tejto skutočnosti (okrem iného) vypočutá aj za prítomnosti sťažovateľovho obhajcu. Krajský súd uzatvoril, že neboli zistené také skutočnosti, ktoré by jej postup či správanie spochybňovali a ani jeho obhajca na uvedené žiadnym spôsobom nereagoval.

15. Z rozhodnutí všeobecných súdov vyplýva, že sťažovateľ zastúpený advokátom odmietol vyšetrenie duševného stavu (na jeho «*odporúčanie*») a ďalej sa z rôznych dôvodov (hoci aj s ospravedlnením) na úkony trestného konania nedostavil. Ústavný súd akcentuje, že predmetnom jeho predbežného prerokovania boli aktuálne namietané rozhodnutia všeobecných

súdov (nie predchádzajúce), ktoré nedávajú dôvod na úvahu o ich arbitrárnosti a z uznesenia krajského súdu nie je zrejmé, že by bolo nepreskúmateľné, resp. že by v spojení s uznesením okresného súdu vykazovalo znaky svojvoľnosti alebo nedostatočného odôvodnenia. Z už uvedeného sa ústavný súd presvedčil, že na všetky relevantné námietky sťažovateľa bola zo strany krajského súdu poskytnutá odpoveď. Zdôrazňuje, že postup orgánov činných v trestnom konaní (a v nadväznosti na to aj odôvodnenie všeobecných súdov) síce nepovažuje za právne perfektné, avšak vzhľadom na okolnosti predbežne prerokúvanej veci (berúc do úvahy aj postoj sťažovateľa prezentovaný aj v ústavnej sťažnosti – pozri bod 13.2. tohto uznesenia, pozn.) sťažovateľ závery všeobecných súdov vo svojej ústavnej sťažnosti relevantným spôsobom nespochybnil. Vzhľadom na popísané skutočnosti bolo potrebné ústavnú sťažnosť odmietnuť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

16. Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd odložil vykonateľnosť namietaných rozhodnutí. Podľa § 129 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na návrh sťažovateľa odložiť vykonateľnosť napadnutého právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu, ak by právnymi následkami napadnutého právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu hrozila závažná ujma a odloženie vykonateľnosti nie je v rozpore s verejným záujmom. Ústavný súd zdôrazňuje, že si je vedomý naliehavosti posudzovania otázok súvisiacich s osobnou slobodou jednotlivca, resp. výkonu jej obmedzenia, avšak vzhľadom na popísané skutočnosti a odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku návrhu na odklad vykonateľnosti nevyhovelo (bod 2 výroku tohto uznesenia).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. januára 2024

Miloš Maďar
predseda senátu